

Spis treści

Wprowadzenie 9

Miejsca, sytuacje, asymetrie 11

Perspektywy interpretacyjne 16

Podziękowania 26

Wielojęzyczność w kontekście akademickim.

Nauka, samodoskonalenie i polityka w Wilnie

w końcu XVIII i pierwszych dekadach XIX wieku 29

Wielojęzyczność jako kompetencja 32

Stan badań nad wielojęzycznością 38

Mikrokosmos akademicki i łacina 41

Kariery języków nowożytnych 49

Ambiwalentna sytuacja języków wernakularnych 64

Rosyjski: od „chłopskiej” mowy do hegemonii językowej 68

Wielojęzyczność i sieci naukowe 73

Zakończenie: wielojęzyczność a wolność 76

Listy Georga Forstera (1784–1787) jako narracja autobiograficzna
i przyczynek do historii Uniwersytetu Wileńskiego 81

Dlaczego Forster i wileński etap jego życia? 82

List a opowieść autobiograficzna i kultura listu

w osiemnastowiecznych Niemczech 85

Droga do Wilna, czyli nauka pod presją ekonomii i polityki 88

Pierwsze wrażenia 91

Próby transferu nauki 98

Przyczyny niepowodzeń 105

- Doktor medycyny **113**
- I Rzeczpospolita w oczach Forstera **116**
- Poszukiwanie innej posady **124**
- Przystań, misja, kokon, zesłanie? **129**

Gottfried Groddeck. Sieci społeczne, list i cyrkulacja wiedzy w Europie Środkowo-Wschodniej **137**

- Groddeck jako uczyony **141**
- Dynamika sieci naukowych **147**
- Krąg getyndzki: mistrz i koledzy ze studiów **148**
- Adam Kazimierz Czartoryski: chlebobawca i partner intelektualny **157**
- Wilno – koledzy, kurator i pośrednik **163**
- Korespondenci w Wilnie i Dorpacie: wymiana książek i inne przysługi **173**
- Uczniowie Groddecka: przywiązanie i emancypacja **181**
- Zakończenie **188**

Tomasz Zan. Ambiwalencje sytuacji zesłania **191**

- Badania nad zesłańcami i polską wizją Rosji **192**
- W(obec) imperium: poddani, obywatele, agenci **197**
- Szanse kariery w Cesarstwie Rosyjskim **199**
- Zan jako imperialny poddany **204**
- Zan wśród obywateli cesarstwa **211**
- Zan w „imperialnym chórze” **219**
- Pomiędzy Polakami, Rosjanami i ludami stepowymi **235**
- Zakończenie **240**

„Białoruski trójkąt”. Jan Czeczot a dynamika etnosu, klasy i władzy **245**

- Język, polityka i uwarstwienie społeczne **248**
- Filomaci o języku, ludzie i polityce **252**
- Sprawa włościańska i stosunek do reform **259**
- Obywatele, poddani i ingerencja władzy **266**
- Etnografia jako akt twórczy i misja społeczna **271**
- Etnografia jako gest polityczny **282**
- Walka o osierocony kraj? **287**

Tadeusz Bułharyn i jego *Iwan Wyżygin*. Wokół problemu
hybrydyczności i biografii imperialnej **293**

Imperialne konteksty historii i biografii **293**

Na Białorusi, czyli między I Rzeczpospolitą
a Cesarstwem Rosyjskim **298**

Bułharyn – biografia imperialna i imperialna kariera **302**

Wyżygin – imperialna biografia i imperialna kariera? **307**

„Bycie pomiędzy” i ambiwalencja wobec imperium **314**

Kochać ojczyznę, czyli? **328**

Summary **335**

Nota bibliograficzna **341**

Bibliografia (wybór) **343**

Indeks osób **355**